

Vitaliteitsakkoord Edam-Volendam

Inhoudsopgave

1.	Aanleiding	3
2.	Inleiding	3
3.	Een korte terugblik	3
3.1	Keuzes destijds	3
3.2	Het resultaat tot heden	4
4.	Opgaven	4
4.1	Vergroten bereik	4
4.2	Versterken fundament	5
4.3	Benutten maatschappelijke waarde	5
5.	Pijlers	5
5.1	Gezonde omgeving	5
5.1.1	<i>Vitale aanbieders</i>	6
5.1.2	<i>Gezondheidsvaardige verenigingen, aanbieders en organisaties</i>	7
5.1.3	<i>Sociale veiligheid en integriteit</i>	8
5.1.4	<i>Rookvrije generatie</i>	8
5.1.5	<i>Verantwoord gebruik</i>	9
5.1.6	<i>Gezonde voeding</i>	10
5.2	Vaardig in bewegen	10
5.2.1	<i>Brede basis; een leven lang actief</i>	11
6.	Samen in actie; de organisatie	11
6.1	Rol van de Gemeente	11
6.2	Rol van de Adviseur Lokale Sport	12
6.3	Rol van het Kernteam en Coördinator Sport & Preventie	12
6.4	Rol van de Sportorganisaties	12
6.5	Rol van de Cultuurorganisaties:	12
7.	De relatie met Brede SPUK GALA	13
7.1	Gezond en actief leven	13
8.	Financiën	14
9.	Partners (logo's)	15

1. Aanleiding

Samenwerken om de kracht van sport beter te benutten. Want, sport versterkt. Het Rijk beoogt door samenwerking Nederland sterker te maken. Daar is Sportakkoord II op gebaseerd. Hiervoor is een integrale aanpak nodig en daarom wordt Sportakkoord I aangepast om aan te laten sluiten bij de ambities van Sportakkoord II. Het landelijke Hoofdlijnen Sportakkoord II 'Sport versterkt' is een onderdeel van de Brede SPUK (Specifieke Uitkering), die als doel en stip aan de horizon 'Een gezonde generatie in 2040' heeft. Om dit te bereiken is verbinding tussen sport, bewegen, cultuur, gezondheid en de sociale basis noodzakelijk. Zo kunnen gezondheidsverschillen worden verkleind en kansengelijkheid worden bevorderd. Om inwoners van de gemeente Edam-Volendam voldoende en goed te laten sporten en bewegen, is in Sportakkoord I samenwerking tussen sport- en onderwijsprofessionals en sportverenigingen en andere sport- en beweegaanbieders gerealiseerd. De herijking en verbreding met cultuur, gezondheid en de sociale basis geeft de mogelijkheid om nog meer verbindingen te leggen en de huidige verbindingen te versterken. Met brede samenwerking als basis kan de maatschappelijke betekenis van het sport-, beweeg- en cultuuraanbod en het bereik er van worden vergroot. Zodoende wordt het fundament van sport, bewegen en cultuur versterkt.

2. Inleiding

In de gemeente Edam- Volendam willen wij vanuit het Landelijke Sportakkoord 2.0, het Lokaal Sportakkoord I en het Preventieakkoord bouwen naar een nieuw breder lokaal akkoord: Het Vitaliteitsakkoord.

Voor dit akkoord hebben wij bewust gekozen voor het opstellen van een Vitaliteitsakkoord, omdat ons doel breder is dan alleen sport. Daarom kiezen wij voor een integrale benadering, waarin sport, bewegen, cultuur en gezondheid elkaar versterken en gezamenlijk bijdragen aan de fysieke, sociale en mentale gezondheid van onze inwoners. Dit sluit aan bij het integraal beleidskader sociaal domein.

Door een integrale benadering worden de losse onderdelen uit het Lokaal Sportakkoord I, het Preventieakkoord en het gemeentelijk beleid verbonden. Daarmee versterken we het werkveld tot een vitale omgeving waarin de inwoners gezond en vitaal kunnen opgroeien en leven. Door met alle ondertekenaars van dit akkoord een brede integrale samenwerking aan te gaan, waarin de gezamenlijke ambities en pijlers zijn opgenomen, wordt dit Vitaliteitsakkoord de basis voor een gezonde generatie in 2040.

3. Een korte terugblik

In 2020 is een Lokaal Sportakkoord opgesteld in de gemeente Edam- Volendam. Dit sportakkoord was een aanvulling op het bestaande sportbeleid van de gemeente, waarbij de sportverenigingen het voortouw namen in de ontwikkeling van het Lokaal Sportakkoord.

3.1 Keuzes destijds

Binnen het eerste Lokale Sportakkoord zette Edam-Volendam op twee hoofdthema's in:

- 1) 'Vitale sport en beweegaanbieders';
- 2) 'Van jongs af aan vaardig in bewegen'.

Een aanvulling op deze twee hoofdthema's betrof de Synergie van sport m.b.t. ouderenzorg.

In 2021 is daar het Preventieakkoord 'De gezonde keuze' de makkelijkste bijgekomen. Hierin lag de focus op het verminderen van overgewicht en roken.

3.2 Het resultaat tot heden

Vanuit het Lokaal Sportakkoord I is een Kernteam¹ samengesteld. Dit Kernteam heeft in lijn met de doelstellingen van het sportakkoord kaders opgesteld waarbinnen organisaties aanvragen mochten doen voor het ontwikkelen van nieuw aanbod. Nieuw aanbod had betrekking op nieuwe activiteiten, maar ook op nieuwe doelgroepen. Dit heeft geleid tot vernieuwend aanbod op scholen met als doel de doorgeleiding naar sportverenigingen en het verwerven nieuwe leden en/of het verbeteren van een breed motorische ontwikkeling. In sommige gevallen was voor de vernieuwing nieuw materiaal nodig. Een inspirerend voorbeeld is de samenwerking tussen een vitale handbalvereniging en een nog ongeorganiseerde groep potentiële sporters. Door gezamenlijk de aanvraag en organisatie op te pakken waarbij de handbalvereniging het voortouw nam, zijn speciale dartborden aangeschaft en is een nieuwe activiteit G-darten opgestart.

Vanuit het Preventie Akkoord is ingezet op het aanstellen en door ontwikkelen van de rol van de JOGG Regisseur in de gemeente Edam-Volendam. Sinds september 2021 is de gemeente daardoor een JOGG-gemeente. JOGG² (Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst) is een lokale integrale aanpak waarmee de omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien structureel gezonder wordt gemaakt. Onze regisseur is de spin in het web die samen met alle partners rondom kinderen en jongeren werk maakt van een gezondere omgeving met daarbij de focus op gezonde voeding en niet roken. Daarbij is geïnventariseerd welke inzet en beleid er is en waar we nog op willen inzetten. De JOGG-regisseur heeft dit samengebracht in een integraal plan van aanpak. Deze aanpak evalueren we jaarlijks en wordt daar waar nodig bijgesteld.

4. Opgaven

Aansluitend op het nieuwe Landelijke Sportakkoord 'Sport versterkt' wordt in het Vitaliteitsakkoord Edam-Volendam gestreefd om 3 opgaven te bereiken. Deze opgaven zijn:

- 1) Vergroten bereik
- 2) Versterken fundament
- 3) Benutten maatschappelijke waarde

Om deze opgaven waar te kunnen maken is maatwerk nodig. Dit Vitaliteitsakkoord is geschreven op ambitieniveau. De verdere invulling en uitvoering zal in vervolgbijeenkomsten verder worden uitgewerkt en vormgegeven om maatwerk te kunnen bewerkstelligen. Daarom zien we het Vitaliteitsakkoord als groeimodel, waarbij tussentijds partners kunnen aanhaken en ambities, pijlers, onderwerpen en activiteiten kunnen worden toegevoegd. Ook de organisatie en budgetten kunnen indien wenselijk binnen de gestelde kaders worden gewijzigd. Door de integrale benadering zijn naast de gelden die beschikbaar worden gesteld vanuit het Lokaal sportakkoord ook andere budgetten beschikbaar voor het nastreven van de ambities uit dit akkoord. Daarom zal er ook monitoring en evaluatie plaatsvinden van de uitgevoerde activiteiten m.b.t. de gestelde ambities en daaruit voortkomende doelen.

4.1 Vergroten bereik

Om deze reden wordt het Lokaal Sportakkoord en Preventieakkoord nu gevormd naar een Vitaliteitsakkoord. Door meer partijen te betrekken bij het Vitaliteitsakkoord vergroten we het bereik. Naast sportverenigingen worden daarom ook maatschappelijke-, culturele- en ondernemende organisaties betrokken in de voorbereiding en uitvoering. In de uitvoering zoeken wij nadrukkelijk de verbinding tussen organisaties, onderwerpen en doelgroepen.

¹ Kernteam: Een team van betrokkenen die is aangesteld door de ondertekenaars van het Lokaal Sportakkoord I, bestaande uit vertegenwoordigers van Sportkoepel Edam-Volendam, Team Sportservice Edam-Volendam en Kennis en Talentcentrum Edam-Volendam.

² <https://jogg.nl/> voor meer informatie over JOGG

4.2 Versterken fundament

De voorwaarden om actief te zijn en daar plezier aan te beleven in een veilige omgeving is de basis voorwaarde, ofwel het fundament. Dat gaat dan onder andere over de mensen, organisaties, cultuur en materiële voorzieningen. We zien dat de verenigingen momenteel voor grote uitdagingen staan om hun voortbestaan te waarborgen en hun functie als maatschappelijke organisatie te kunnen blijven uitvoeren. Om deze uitdagingen te overwinnen, biedt de gemeente ondersteuning en begeleiding aan de verenigingen om zich te (blijven) ontwikkelen tot veilige en sterke vitale organisaties. Dit gebeurt zowel door de inzet van Combinatiefunctionarissen, in de rol van verenigingsondersteuner en Clubkadercoach, als vanuit de Services die vanuit de portal van NOC*NSF worden aangeboden. Ondersteuning bieden betekent echter niet het overnemen van taken, maar het bieden van hulp en handvaten voor het zelfstandig uitvoeren van de verenigingstaken.

De komende jaren zal extra inzet wordt gepleegd om te komen tot (meer) vitale en kwalitatief sterke verenigingen die toegankelijk en veilig zijn voor iedereen om daarmee het fundament te versterken.

4.3 Benutten maatschappelijke waarde

Komende periode werken wij aan meer betekenis van sport, bewegen en cultuur. We hebben het dan over de waarde van sport, bewegen en cultuur voor de maatschappij: energie, plezier en zingeving in het dagelijks leven door en van sport, bewegen en cultuur zelf. Maar tevens willen we een bijdrage aan het tegengaan van eenzaamheid en kansenongelijkheid, of juist het bevorderen van gezondheid. Door op jonge leeftijd met meerdere activiteiten in aanraking te komen en een breed scala aan vaardigheden en interesses te ontwikkelen kan op latere leeftijd een bewuste keuze worden gemaakt voor de juiste activiteit die bij je past. Ook het wisselen tussen het aanbod in de gemeente kan daardoor makkelijker plaatsvinden. Door betrokkenheid in de maatschappij vanuit de verenigingen en maatschappelijke organisaties met haar leden en vrijwilligers ontstaat een wisselwerking om meerwaarde te realiseren bijv. op het gebied van gezondheid.

5. Pijlers

Om onze ambities te kunnen waarmaken zetten wij in op de volgende pijlers:

5.1 Gezonde omgeving

- 5.1.1 Vitale aanbieders
- 5.1.2 Gezondheidsvaardige verenigingen, aanbieders en organisaties
- 5.1.3 Sociale veiligheid en integriteit
- 5.1.4 Rookvrije generatie
- 5.1.5 Verantwoord alcohol gebruik
- 5.1.6 Gezonde voeding

5.2 Vaardig in bewegen

- 5.2.1 Brede basis; een leven lang actief

5.1 Gezonde omgeving

Een gezonde omgeving³ is een omgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. Het creëren van een gezonde omgeving voor de inwoners van de gemeente Edam-Volendam vraagt om een brede aanpak. Aan de ene kant dient er een basis te zijn door het hebben van voorzieningen (hardware) verspreid door de gehele gemeente. Dit betreft zowel sportaccommodaties als culturele voorzieningen, maar ook een

³ <https://www.rivm.nl/gezonde-leefomgeving/wat-verstaan-we-onder-gezonde-leefomgeving>

Op deze website staan voorbeelden van een gezonde leefomgeving.

Ook is meer informatie over de visie van de gemeente Edam-Volendam op omgeving te vinden in de Omgevingsvisie: <https://omgevingsvisie.edam-volendam.nl/>. Deze wordt in 2023 vastgesteld door de raad.

uitdagende inrichting van de openbare ruimte om sport, bewegen en cultuur op een laagdrempelige manier toegankelijk te maken. Daarin kan de gemeente een rol hebben, welke in het in ontwikkeling zijnde accommodatiebeleid wordt toegelicht. Het accommodatiebeleid maakt duidelijk waarom en hoe we als gemeente een rol spelen bij het accommoderen van maatschappelijke activiteiten. Het biedt toetsingskaders voor afspraken, planvorming en burgerinitiatieven waarin maatschappelijke accommodaties betrokken zijn. Hiermee kunnen we uitleggen waarom we wel of geen rol innemen ten aanzien van maatschappelijk kernvastgoed. Ook bij het (her)ontwikkelen van openbare ruimte wordt een integrale aanpak gevolgd. Daarbij wordt een koppeling gemaakt tussen het fysieke en sociale domein om een beweegvriendelijke omgeving te realiseren.

5.1.1 Vitale aanbieders

Sport, Kunst en Cultuur vervullen in de samenleving een onmisbare rol bij het creëren van een aangenaam leefklimaat en een kansrijke omgeving voor jong en oud. Versterking van het aanbod en vergroting van sport- en cultuurdeelname zijn van belang voor de verdere ontwikkeling van Edam-Volendam als complete gemeente met vitale kernen. Mensen die actief of passief deelnemen aan activiteiten voelen zich gelukkiger en zijn gezonder, zowel mentaal als fysiek.

Creatieve activiteiten zijn net als sport heel belangrijk voor de ontwikkeling van een kind. Belangrijk is dat deelname aan sport, kunst en cultuur onze jeugd stimuleert zichzelf te worden en in die zin hun talenten te ontdekken. Het gaat daarbij niet om de beste te zijn, maar om persoonlijke ontwikkeling als tegenhanger voor de groepsdruk om ergens bij te horen. Legio onderzoeken bevestigen de positieve effecten van sport- en cultuureducatie op de persoonlijke ontwikkeling, leerprestaties en de zogeheten 21st century skills van kinderen. Het is belangrijk om een passend aanbod te hebben voor de jeugd, om sport en cultuurparticipatie binnen- en buitenschools te bevorderen. De gemeente zet hier ook op in door talentontwikkeling en persoonsvorming binnen schools, naschools en in de vakanties te ontwikkelen. Afgelopen jaren is hier door de alliantie Kansrijk invulling aan gegeven.

Het is van belang om bewoners zo goed mogelijk te laten participeren door een laagdrempelig en passend aanbod in de gemeente te bieden en door het stimuleren van bewonersinitiatieven, met extra focus op bevorderen van de leefbaarheid door aanwezigheid van sport, kunst en cultuur in de verschillende kernen van de gemeente.

Ambitie: Aanbieders organiseren (nieuwe) activiteiten die bijdragen aan het stimuleren van nieuwe (potentiele) leden (jeugd 4 t/m 18 jaar en 60+) tot deelname in het aanbod en bevorderen van de leefbaarheid.

Door de inzet van sport, kunst en cultuur als middel worden kwetsbare bewoners gestimuleerd om (zo lang mogelijk) mee te doen en zich te blijven ontwikkelen. Sport- en cultuurdeelname kan ouderen helpen om langer zelfstandig te blijven wonen en vereenzaming tegen te gaan. De effectiviteit van sport, kunst en cultuur als instrument om het welbevinden van kwetsbare inwoners zoals ouderen te verhogen, wordt steeds vaker onderkend en krijgt daardoor grotere reikwijdte en slagkracht.

Participatie ondersteunt en versterkt mensen met een zorgvraag:

- Het draagt bij aan het gevoel van welzijn
- Het lokt mensen op positieve wijze uit hun huis, want participatie en plezier, niet hun probleem staat centraal
- Vitale en minder-vitale individuen en groepen worden betrokken
- Het levert nieuwe contacten op en dit vermindert mogelijk isolement

Daarom geldt dat waar in dit Vitaliteitsakkoord wordt gesproken over verenigingen, aanbieders of organisaties zowel Sport als ook Culturele en Maatschappelijke organisaties worden bedoeld. Om daar samen op een goede en verantwoorde manier gebruik van te kunnen maken heb je vitale sport-, beweeg-, cultuuraanbieders nodig. Met het vitaler maken van sport-, beweeg- en cultuuraanbieders wordt bedoeld; Het verstevigen van de eigen organisatiekracht en het toekomstbestendig maken van de sport-, beweeg-, cultuuraanbieders waarbij de focus ligt op goed bestuur, financieel gezond zijn met voldoende leden en vrijwilligers. In 2018 waren 23 % van de verenigingen in de gemeente Edam-Volendam Vitaal ([Monitor Sport en Cultuur door Mullier Instituut](#)). In 2023 zal een vervolgonderzoek plaatsvinden om de huidige stand van de vitaliteit⁴ te meten.

Ambitie: In 2026 zijn 30% van alle verenigingen in de gemeente Edam-Volendam vitaal.

Om dit te bereiken worden door de inzet van Verenigingsondersteuning en Clubkadercoaching trajecten gefinancierd vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties, gemeentelijk beleid en regionale subsidies. Daardoor kunnen de aanbieders ondersteuning krijgen op diverse onderwerpen die voor hen van toepassing zijn om vitaler te worden. Dit betreft maatwerk waar nodig en overkoepelend waar kan.

Daarnaast wordt vanuit de NOC*NSF, aan de hand van services die beschikbaar zijn in de Portal⁵ een brede ondersteuning geboden. Dit betreft aanbod zowel voor besturen, trainers en vrijwilligers. Deze services worden aangeboden door NOC*NSF, de bonden of andere partners. Door de organisaties kan hier, na aanmelden via de website, gratis gebruik van gemaakt worden.

Door gebruik te maken van de Verenigingsondersteuning, Clubkadercoaching en de services worden de verenigingen geholpen om in 2026 vitaler te zijn dan nu.

5.1.2 Gezondheidsvaardige verenigingen, aanbieders en organisaties

Een gezondheidsvaardige organisatie is een organisatie die toegankelijk en begrijpelijk is voor iedereen. Dus een organisatie die rekening houdt met de verschillen in gezondheidsvaardigheden van mensen. Mensen met beperkte gezondheidsvaardigheden hebben moeite met het vinden, begrijpen, en gebruiken van informatie over gezondheid (zoals gezonde voeding, juist medicijn gebruik, digitale vaardigheden om lidmaatschap te betalen en wijzigingen in de lessen te begrijpen). Beperkte gezondheidsvaardigheden komen in het algemeen voor onder mensen die laaggeletterd zijn, mensen met een lage opleiding en mensen met een migratieachtergrond. De komende jaren willen we gezamenlijk inzetten op gezondheidsvaardige organisaties.

Ambitie: In 2024 inventariseren we (nulmeting) in welke mate de betrokken verenigingen, aanbieders en organisaties gezondheidsvaardige organisaties zijn. Aansluitend worden aan de hand van de uitkomsten vervolgstappen gezet voor de jaren 2025-2026.

Om dit te bereiken zetten we de hulp in van Pharos. Samen met Pharos wil de gemeente inzicht krijgen in de gezondheidsvaardigheden van organisaties, om daarna vervolgstappen te kunnen zetten. Pharos is het landelijke expertisecentrum dat bijdraagt aan het terugdringen van gezondheidsverschillen. Zij hebben een model ontwikkeld met daarin de tien kenmerken⁶ van een 'gezondheidsvaardige organisatie'.

⁴ Vitaliteit bestaat uit twee onderdelen: organisatiekracht en maatschappelijke oriëntatie. De organisatiekracht van de sportvereniging is gedefinieerd als de mate waarin de vereniging in staat is om haar sportaanbod voor de (potentiële) leden te organiseren. De maatschappelijke oriëntatie kijkt naar de mate waarin verenigingen actief een maatschappelijke rol vervullen en naar de houding van clubs ten opzichte van een actieve bredere maatschappelijke rol.

⁵ <https://portal.nocnsf.nl/>

⁶ <https://www.pharos.nl/kennisbank/model-10-kenmerken-van-een-gezondheidsvaardige-organisatie/>

5.1.3 Sociale veiligheid en integriteit

Als inwoners, zowel jong als oud, deel willen nemen aan het aanbod in de gemeente, is het een vereiste dat dit op een zo veilig mogelijke manier kan gebeuren. Er alleen vanuit gaan dat iedereen ter goede trouw handelt is helaas niet voldoende. We zetten in op het creëren van optimale omstandigheden voor iedereen: van recreant tot professional, van deelnemers met een beperking tot vrijwilliger en fan, onafhankelijk van inkomen. Het is belangrijk dat iedereen met plezier kan deelnemen in een veilige en verantwoorde omgeving. Integriteit is daarbij een onmisbaar fundament.

Ambitie: Iedere vereniging, aanbieder en organisatie beschikt in 2026 over een preventief beleid met daarin een veiligheidsprotocol/ gewenst gedrag protocol.

Om dit te bereiken, bevorderen we de waarden die centraal staan in integriteit: eerlijk, open, veilig, inclusief en betrouwbaar. En we gaan integriteitsschendingen in de maatschappij tegen: corruptie, fraude, grensoverschrijdend gedrag, doping, matchfixing en criminele inmenging. Alle vrijwilligers beschikken over een gratis VOG, er is binnen de vereniging een vertrouwenspersoon en een beschreven werkwijze bij grensoverschrijdend gedrag. Daarvoor wordt tevens een traject gestart in samenspraak met de organisaties, bonden en NOC*NSF. We verkennen of de basiseisen voor een sociaal veilige organisatie kunnen worden opgenomen in de algemene voorwaarden behorende bij de overeenkomsten binnen de gemeente.

Terugdringen van problematisch gebruik

Het terugdringen van het problematisch gebruik van verslavende middelen zoals alcohol, drugs, roken en gokken is tweeledig. Enerzijds willen we voorkomen dat er begonnen wordt met het gebruiken van deze middelen. Daarom zetten we in op een rookvrije generatie en werken we met het programma LEF. Anderzijds willen we voorkomen dat als onze inwoners eenmaal deze middelen gebruiken, ze er niet te veel van gebruiken. Verslavingen liggen daarmee namelijk op de loer. Daarom zetten we in op rookvrije accommodaties en verantwoord gebruik.

5.1.4 Rookvrije generatie

We willen graag een bijdrage leveren aan een rookvrije generatie, zodat iedereen kan opgroeien in een gezonde omgeving waarin niet gerookt wordt (tabak of drugs). Door gezamenlijk met de betreffende organisaties op te trekken wil de gemeente bereiken dat sport-, beweeg- en cultuuraccommodaties rookvrij zijn.

Ambitie: Alle sport-, beweeg- en cultuuraccommodaties zijn in 2024 rookvrij en dragen dit ook uit.

Dit willen we bereiken door in alle gebruiksovereenkomsten die met de aanbieders op de diverse gemeentelijke accommodaties worden afgesloten een rookverbod op te nemen. De gebruikers van de accommodaties conformeren zich hieraan en dragen gezamenlijk zorg voor de naleving. Op het gehele complex mag dan niet meer gerookt worden, ook niet vlak bij de entree.

In openbare gebouwen, zoals sporthallen en kantines, is het al verboden om te roken. Goede zichtbaarheid van een rookvrij terrein maakt naleving makkelijker. De initiatiefnemers van de Rookvrije Generatie – Hartstichting, KWF & Longfonds – bieden de gratis borden aan voor verenigingen, aanbieders en organisaties die (gedeeltelijk) rookvrij zijn⁷.

⁷ <https://www.rookvrijterrein.nl/i/rookvrije-generatie-producten/gratis-rookvrij-borden/>

5.1.5 Verantwoord gebruik

Verantwoord gebruik wil zeggen dat het gebruik geen nadelige gevolgen heeft voor gezondheid, werk en relatie. We streven daarom in dit vitaliteitsakkoord naar verantwoord gebruik en het verantwoord schenken van alcohol in kantines. Ook willen we het gokken binnen de verenigingen verminderen. De te nemen maatregelen doen we in overleg met elkaar.

Ambitie: Alle verenigingen, aanbieders en organisaties met een kantine hebben een verantwoord alcohol schenken protocol en werken mee aan maatregelen om gokken te verminderen.

Dat willen we bereiken door met alle verenigingen, aanbieders en organisaties met een eigen kantine afspraken te maken over het verantwoord alcohol schenken en het verminderen van gokken binnen een vereniging. Denk daarbij aan afspraken over tijdstippen waarop wel of niet geschonken wordt, of niet schenken rondom activiteiten met jeugd enz. Daarbij is het ook van belang dat organisaties die gebruik maken van een kantine deze regels ook actief naleven en uitdragen binnen de eigen organisatie.

Daarnaast maakt gemeente Edam-Volendam zich al bijna vijf jaar sterk voor het terugdringen van middelengebruik bij onze jeugd onder de 18 middels programma LEF⁸. Dit doen we enerzijds door onze jeugd te informeren over de effecten van alcohol- en drugsgebruik en alternatieven aan te bieden voor zitjes⁹ op vrijdag- en zaterdagavond. Ook zien we toe op handhaving binnen de horeca en maken we ouders bewust van de nadelige effecten van alcohol- en drugsgebruik en welke verantwoordelijkheid zij hierin hebben.

We hebben nog een lange weg te gaan. Alcohol- en drugsgebruik is openlijk geaccepteerd, ook onder de jeugd, de groepsdruk wordt als groot ervaren (zowel onder jeugd als ouders), en bijna 25% van de jeugd heeft op zijn of haar 12de wel eens alcohol gedronken.

Ambitie: Vanaf 2023 en verder willen we de startleeftijd van het alcoholgebruik verhogen en daarmee ook het middelen gebruik uitstellen of voorkomen.

Om dat te bereiken hebben we de afgelopen jaren een netwerk opgebouwd van betrokken ondernemers, verenigingen, ouders én jeugdigen die activiteiten organiseren. Dit netwerk blijft zich uitbreiden en steeds meer jeugdigen weten het aanbod te vinden. Toch is de startleeftijd waarop jeugdigen beginnen met drinken nog niet verhoogd. Dit is dan ook wat ons gezamenlijk te doen staat. Samen met alle partners binnen het vitaliteitsakkoord willen we deze klus gaan klaren. Dit willen we doen door in te zetten op 3 verschillende pijlers:

- Ouders -> meer bewustwording creëren over alcohol- en drugsgebruik en positieve groepsdruk creëren (groepsdruk om het juiste te doen).
- Jeugdigen -> blijvend inzetten op activiteiten en voorlichting binnen het onderwijs en bewustwording creëren
- Omgeving -> handhaving in de horeca en afspraken maken met verenigingen over het schenken van alcohol in de kantines

Vanuit de aanbieders is het van belang om verantwoord om te gaan met het schenken en nuttigen van alcohol. Het is belangrijk dat alle partners binnen het vitaliteitsakkoord proactief samenwerken aan dit doel. Alleen samen kunnen we een beweging op gang brengen, als het ware de verandering inleiden, ons denken veranderen en bepalen dat 'omdat wij ook goed groot geworden zijn', niet de manier is die wij voor onze kinderen willen.

⁸ <https://www.lef-edvo.nl/over-lef/>

⁹ Zitjes zijn bijeenkomsten van jeugd en jongeren bij een van de betrokkenen thuis, waar vaak de ouders niet bij aanwezig zijn. Het komt regelmatig voor dat hier op jonge leeftijd, vanaf 13 jaar, alcohol wordt gedronken..

5.1.6 Gezonde voeding

Naast inzetten op het verantwoord alcoholgebruik vindt ook inzet plaats op gezonde voeding en water drinken. Gezonde voeding wordt de makkelijke keuze. Denk hierbij aan de richtlijnen vanuit de Gezondheidsraad en het Voedingscentrum. Er wordt bij kantines van de aanbieders toegewerkt naar een steeds gezonder aanbod. Dit gaat vaak in stappen, zodat het voor de aanbieder en de inwoner niet een te grote overgang is. Soms zijn aanbieders bang voor dalende omzetcijfers. Door slim in te kopen, en te spelen met de marges hoeft dit geen probleem te zijn. Uit onderzoek blijkt zelfs dat 77 % van de bezoekers het (heel) belangrijk vinden dat er voor kinderen gezondere voedingskeuzes aanwezig zijn in de sportkantine.

Ambitie: Alle aanbieders met een kantine hebben in 2026 een gezondere kantine.

Om dit te bereiken zal de JOGG regisseur met de organisaties met een kantine in gesprek gaan om gezamenlijk op te trekken in het realiseren van een gezonde kantine. Door gezamenlijk op te trekken ontstaat er een vergelijkbaar aanbod in de hele gemeente en wordt een gezonde keuze ook een makkelijkere keuze voor de gebruikers. In de transitie naar een gezonde kantine zal de JOGG regisseur ondersteuning bieden om dat te bereiken. De komende jaren zal daarnaast in ieder geval één meting uitgevoerd worden om te monitoren of er verbeteringen aangebracht zijn en welke dat zijn. Alle organisaties die een kantine gebruiken werken actief mee aan de gezondere kantine door hun leden te informeren en stimuleren een gezonde keuze te maken. In navolging van de gezonde kantine is het streven dat ook een gezond voedingsaanbod bij evenementen wordt gerealiseerd.

Ambitie: Alle aanbieders die evenementen organiseren, hebben en/of organiseren vanaf 2024 een gezond(er) voedingsaanbod.

Om dit te bereiken wordt bij evenementen het water drinken en het eten van fruit en snackgroentes gestimuleerd. We werken hierin samen met het bedrijfsleven en gebruiken de expertise vanuit JOGG.

5.2 Vaardig in bewegen

In de gemeente wordt over het algemeen veel georganiseerd gesport. Vooral op jonge leeftijd is het percentage lidmaatschap bij een sportvereniging hoog, 76,4 % in 2019. Met een gemiddelde van 29,5 % in de gemeente ten opzichte van 24,7% landelijk¹⁰. Tot de leeftijd van 60 jaar blijft het gemiddelde percentage lid van een sportvereniging in de gemeente hoger dan gemiddeld in Nederland. Met betrekking tot ongeorganiseerd sporten in de gemeente Edam-Volendam zijn de volgende percentages bekend¹¹: Sportief wandelen 5%, Fietsgebruik 47,4%, Hardlopen 10%, Wielrennen 1% en Fitness 29%.

Echter, actief bewegen geeft nog geen garantie op een hoger niveau van beweegvaardigheid. Daarvoor dient naast de sport specifieke bewegingen die bijvoorbeeld bij de sportverenigingen worden aangeboden ook een bredere basis te worden gelegd met betrekking tot beweegvaardigheden.

Als inwoners al op jonge leeftijd vaardig worden in bewegen, hebben zij daar het hele leven lang profijt van. Het wordt makkelijker om van sport te wisselen als bijvoorbeeld de interesse of levensfase van de deelnemer verandert en men blijft langer doorgaan met sporten op latere leeftijd. Doordat men het hele leven actief blijft, is de kans op uitval in de maatschappij en de vraag naar zorg over het algemeen kleiner. Een leven lang bewegen heeft namelijk zowel op het fysieke, sociale als op mentale vlak voordeel.

¹⁰ Bron Kiss Rapportage 2019. In juni 2023 volgt een nieuwe meting.

¹¹ Bron: www.sportenbewegenincijfers.nl/kaarten/ongeorganiseerdspporten

5.2.1 Brede basis; een leven lang actief

Afgelopen jaren is binnen het onderwijs de stap gemaakt dat er in het basisonderwijs op alle scholen een vakdocent bewegingsonderwijs is aangesteld. In het voortgezet onderwijs, was dat al het geval. Deze vakdocenten geven hun lessen op basis van het zogenoemde Athletic Skills Model (ASM¹²), waarbij een breed aanbod aan bewegingsvaardigheden wordt aangeboden. De ontwikkeling van het niveau van deze vaardigheden wordt gemonitord aan de hand van ofwel een MQ¹³ scan of een ander leerlingvolgsysteem. Hierdoor kan onafhankelijk worden gemonitord of de vaardigheden toenemen en in welke mate. Leerlingen die eventueel achterblijven in het ontwikkelen van hun vaardigheden kunnen extra aanbod krijgen via lessen die naschools worden aangeboden. Daarna wordt de aansluiting gezocht naar deelname in het reguliere aanbod bij de sportverenigingen.

Naast deze werkwijze in het onderwijs zijn er ook verenigingen die op vergelijkbare wijze werken. Daar wordt naast de sport specifieke trainingen ook aandacht gegeven aan een bredere motorische ontwikkeling. Dit sluit aan bij de werkwijze binnen het onderwijs. Daarmee wordt de vaardigheid van bewegen van deze generatie vergroot. Het streven daarbij is dat iedereen vanaf jonge leeftijd de kans moet hebben een brede motorische vaardigheid te ontwikkelen.

Ambitie: Verenigingen, aanbieders en organisaties leveren vanaf 2023 een bijdrage aan de ontwikkeling van talent en persoonsvorming voor de leeftijden van 4 t/m 8, 9 t/m 12 en 13 t/m 18 jaar.

Dit wordt mogelijk gemaakt door het aanbieden van activiteiten voor een bredere doelgroep dan de eigen leden alleen. Hierbij leggen organisaties een basis voor het verbeteren van de beweegvaardigheid van de inwoners en dragen bij aan een leven lang actief zijn. Daarbij kunnen de organisaties het principe van ASM integreren in hun trainingen. Dat begint bij de jongste jeugd, maar loopt door tot en met de senioren. We zien dit onderwerp als een groeimodel, waarbij de mogelijkheid bestaat dat verenigingen, aanbieders en organisaties tussentijds aanhaken. Nieuwe pijlers en verbindingen met andere activiteiten kunnen worden toegevoegd.

6. Samen in actie; de organisatie

Alle betrokken organisaties hebben een belangrijke rol. Alleen samen kunnen we de inwoners van de gemeente vitaler maken, zodat we in 2040 kunnen spreken van een gezonde generatie. Daarbij heeft iedere organisatie en betrokken partner een eigen aandeel en rol in het geheel.

6.1 Rol van de Gemeente

Vanuit de eerdere akkoorden lag de regie en uitvoering meer bij de lokale initiatiefnemers, die begeleid werden door de lokale formateurs. In deze herijking is vanuit het landelijke beleid meer regie bij de gemeente belegd. Hiermee krijgt het nieuwe akkoord een stevige status binnen het gemeentelijke beleid en de lokale samenleving. De uiteindelijke beoordeling van aanvragen en het beschikbaar stellen van gelden zal plaatsvinden door de gemeente, die regie heeft op het gehele proces. De gemeente is hierbij eindverantwoordelijk voor de besteding van de gelden en het beschikbaar stellen van de budgetten vanuit het Vitaliteitsakkoord en de Brede SPUK.

De uitvoering van de activiteiten zal door de vereniging, aanbieder en organisatie in samenwerking met elkaar worden gedaan. De monitoring, evaluatie en eventuele bijsturing op de uitvoering zal plaatsvinden door de Coördinator Sport en Preventie in samenspraak met de gemeente.

¹² <https://www.athleticskillsmodel.nl/>

¹³ <https://mqscan.nl/wat-is-mq-scan/>

6.2 Rol van de Adviseur Lokale Sport

De adviseur lokale sport is - namens alle sportbonden, Platform Ondernemende Sportaanbieders en NOC*NSF - de verbindende schakel binnen het lokale sportnetwerk en het landelijke netwerk. Lokaal adviseert de adviseur lokale sport voor een goede samenwerking tussen de lokale sportsector en de coördinator sport en preventie en stimuleert de informatie-uitwisseling en kennisdeling. Zo helpt de adviseur lokale sport mee de lokale sport te bundelen en het fundament van sport te verstevigen en te borgen. In de periode 2023–2026 gaan de Adviseur lokale sport, de gemeente en de verenigingsondersteuner samen met de kerngroep in gesprek om de toegang, coördinatie en kwaliteit van clubondersteuning op lokaal niveau te verbeteren en om de basiseisen sociale veiligheid te implementeren.

6.3 Rol van het Kernteam en Coördinator Sport & Preventie

Net als bij het eerste Lokaal Sportakkoord zal een Kernteam worden gevormd. Het kernteam wordt vanwege de integrale benadering verbreed met vertegenwoordigers vanuit de verschillende disciplines. De komende periode wordt verkend wat een passende en effectieve vertegenwoordiging is en welke vertegenwoordigers willen toetreden om gezamenlijk 'de schouders' eronder te zetten. Het Kernteam zal vanwege de integrale aanpak worden versterkt met een Coördinator Sport & Preventie¹⁴. Het aanstellen van deze Coördinator is een voorwaarde voor het in aanmerking komen van de gelden vanuit het Lokaal sportakkoord II. De Coördinator en het Kernteam hebben een rol in het ondersteunen van organisaties bij het vervolg van het Vitaliteitsakkoord.

Zo biedt het Kernteam ondersteuning aan verenigingen, aanbieders en organisaties bij de ontwikkeling van aanvragen en activiteiten op de verschillende onderwerpen. Daarbij adviseert het Kernteam waar de verbinding kan worden gelegd met andere onderdelen uit dit Vitaliteitsakkoord of onderdelen vanuit de Brede SPUK GALA. Ook de advisering aan de gemeente voor het beschikbaar stellen van gelden vanuit dit akkoord, vindt plaats door het Kernteam, onder leiding van de Coördinator Sport en Preventie, binnen de nog verder uit te werken kaders en spelregels.

6.4 Rol van de Sportorganisaties

De maatschappelijke organisaties, zoals de sportverenigingen, ondernemende sportaanbieders, culturele aanbieders en overige organisaties spelen in dit Vitaliteitsakkoord de belangrijkste rol. Zonder deze organisaties is er geen akkoord en ontbreekt het netwerk in de samenleving. Samen met de andere actoren zorgen de maatschappelijke organisaties voor de uitvoering van activiteiten die bijdragen aan de ambities vanuit dit Vitaliteitsakkoord.

De sportorganisaties zijn onderdeel van het akkoord als de basisvoorziening waar de inwoners terecht kunnen voor hun vrijetijdsbesteding. Om dat op een goede en veilige manier te kunnen doen, vraagt veel van deze organisaties. Om die reden wordt vanuit dit akkoord en het gemeentelijke beleid ondersteuning geboden aan de betrokken organisaties om deze rol op te kunnen pakken.

6.5 Rol van de Cultuurorganisaties:

Sport en cultuur zijn populaire vormen van vrijetijdsbesteding. Mensen doen aan cultuur en sport omdat ze er in de eerste plaats plezier aan beleven, zich erin kunnen bekwamen en een identiteit aan kunnen ontleen. Ook al verschillen ze in de activiteiten en werkwijzen, ze hebben ook veel overeenkomsten. Beiden hebben grote aantallen beoefenaars en bezoekers, ze werken beiden veel samen met verenigingen en aanbieders en ze leunen sterk op de inzet van vrijwilligers. Een gezamenlijk vitaliteitsakkoord, waarbij we sport, gezondheid en cultuur met elkaar verbinden, zorgt voor een samenwerking met de ambitie om van elkaar te leren en elkaar te versterken.

¹⁴ De coördinator Sport & Preventie zorgt enerzijds voor de herijking van de lokale akkoorden en is kartrekker van het kernteam lokale sportakkoorden. Anderzijds zorgt deze coördinator voor de verbinding tussen thema's en onderdelen binnen de Brede SPUK gezondheid, sport en bewegen en sociale basis. Deze functie is een verplichting bij de herijking van het akkoord.

Samenwerking tussen sportverenigingen en cultuurorganisaties kan op veel manieren ingezet worden. Denk bijvoorbeeld aan het opzetten van gezamenlijke activiteiten of evenementen. Maar ook het werven van fondsen of vrijwilligers, de inzet van pr of het gezamenlijk gebruik van accommodaties kan een meerwaarde zijn. Door sportverenigingen en cultuurorganisaties te laten samenwerken ontstaat ook de mogelijkheid om nieuwe doelgroepen te bereiken.

De bewustwording van inwoners dat niet alleen sport maar ook cultuur de mens vitaal houdt is erg belangrijk om uit te dragen. De effectiviteit van kunst en cultuur als instrument om het welbevinden van kwetsbare inwoners zoals ouderen te verhogen, wordt steeds vaker onderkend en krijgt daardoor grotere reikwijdte en slagkracht. Cultuurbeoefening draagt ook bij aan de persoonlijke ontwikkeling van jong en oud: het is een middel tot expressie, persoonlijke ontplooiing en maatschappelijke betrokkenheid. Mensen die actief of passief deelnemen aan culturele activiteiten voelen zich gelukkiger en zijn gezonder, zowel mentaal als fysiek. Wanneer kinderen hier vroeg meer beginnen werpt dit zijn vruchten af. Belangrijk is dat deelname aan kunst en cultuur onze jeugd stimuleert zichzelf te worden en in die zin hun talenten te ontdekken. Het gaat daarbij niet om de beste te zijn, maar om persoonlijke ontwikkeling als tegenhanger voor de groepsdruk. Hierdoor staan jongeren steviger in hun schoenen op het moment dat ze eigen keuzes moeten maken en hebben ze minder moeite met groepsdruk. Het project Alliantie Kansrijk is een mooi voorbeeld van een samenwerking tussen sport en cultuur in de gemeente. We zouden graag zien dat ook sport- en cultuurbeoefenaars deze samenwerking opzoeken.

Een samenwerking waarbij zowel cultuur als sport, waar mogelijk, de verbinding met elkaar zoeken kan ervoor zorgen dat er nieuwe, creatieve concepten ontstaan. Ze kunnen van elkaar leren en elkaar aanvullen om zo de doelstellingen in dit akkoord te bereiken.

7. De relatie met Brede SPUK GALA

Met het Gezond en Actief leven Akkoord (GALA) bouwen we aan het fundament voor een gerichte lokale en regionale aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis. Hiervoor maken we afspraken vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid. We doorbreken de schotten en werken domein overstijgend vanuit samenhang om zo bij te dragen aan de beweging naar 'de voorkant' waarin een gezonde samenleving centraal staat.

7.1 Gezond en actief leven

De stip op de horizon is een gezonde generatie in 2040, met weerbare, gezonde mensen die kunnen opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving, en waarin sprake is van een sterke sociale basis. Waarin de fysieke en mentale gezondheid vanaf het prille begin wordt bevorderd en behouden en waar speciale aandacht uitgaat naar mensen in kwetsbare situaties. Hiermee dragen we ook bij aan het betaalbaar houden van het zorgstelsel, zodat mensen die dat nodig hebben kunnen blijven rekenen op zorg.

Gezondheid is ons kapitaal, als mens en als samenleving en is breder dan de afwezigheid van ziekte en klachten. Het idee van 'positieve gezondheid' biedt een bredere kijk op gezondheid. Mensen zijn niet hun aandoening. Toch focust de zorg daar vaak wel op. De aandacht gaat te vaak uit naar medische klachten en gezondheidsproblemen, en hoe we die kunnen oplossen. Positieve Gezondheid kiest een andere invalshoek. Het accent ligt niet op ziekte, maar op mensen zelf, op hun veerkracht en op wat hun leven betekenisvol maakt.

Om te zorgen dat mensen zo lang mogelijk zo gezond mogelijk blijven, loont het om vanaf jonge leeftijd en gedurende de hele levensloop te investeren in gezondheid en een gezonde leefstijl. Denk hierbij aan gezond bewegen, eten, slapen, ontspannen en het terugdringen van genotmiddelen. Een

gezonde generatie betekent een generatie die niet alleen fysiek gezond is, maar ook mentaal weerbaar¹⁵ is en leeft in een gezonde omgeving.

In het Plan van Aanpak dat wordt ontwikkeld voor de brede SPUK GALA, wordt beschreven wat de huidige stand van zaken is op de verschillende onderwerpen. Vervolgens zal worden omschreven op welke manier op deze onderwerpen inzet zal worden gedaan, welke ambities daarbij worden nagestreefd en waar een integrale benadering meerwaarde oplevert. Op diverse onderwerpen van de Brede SPUK GALA, wordt in voorbereiding op dit plan in samenwerking met partners zoals de GGD al een Ketenaanpak ontwikkeld. Deze ketenaanpak zorgt voor een breed integraal netwerk van voorzieningen, ondersteuning en aanbod op zowel preventief als curatief vlak. Dit vitaliteitsakkoord kan daar een bijdrage aan leveren en zorgt voor verbindingen in de maatschappij die nodig zijn om te komen tot een gezonde generatie in 2040.

8. Financiën

Voor het realiseren van de ambities uit het Vitaliteitsakkoord zijn de komende 4 jaar bedragen beschikbaar vanuit het Lokaal Sportakkoord. Vanwege de integrale benadering binnen dit Vitaliteitsakkoord zijn er naast deze gelden ook budgetten beschikbaar vanuit andere beleidsvelden, Zo worden er middelen ingezet vanuit de Brede regeling Combinatiefuncties en vanuit gemeentelijk beleid vanuit Sport, Kunst en Cultuur, Jeugd en Gezondheidsbeleid.

Vanuit de Brede SPUK GALA worden financiële middelen beschikbaar gesteld om de ambities vanuit de gehele regeling te behalen. In het nog op te stellen Plan van Aanpak wordt omschreven hoe de middelen voor de thema's worden ingezet. Door verbindingen te maken met de onderdelen uit de andere programma's binnen de Brede SPUK GALA kan er in overleg en samenspraak met de gemeente en andere actoren ook gebruik gemaakt worden van een deel van deze gelden.

¹⁵ Mentale weerbaarheid is de cognitieve, emotionele en sociale vaardigheden die iemand in staat stelt een zinvol, lerend en productief leven te leiden en succesvol verschillende sociale rollen en functies te vervullen gedurende de verschillende stadia in diens levensloop.
Bron: Trimbos Instituut

9. Partners (logo's)

Naam organisatie	
Gemeente Edam-Volendam Wethouder Vincent Tuijp	
Sportplatform Edam-Volendam Interim voorzitter Vincent Gruwel	Geen LOGO
Kenniscentrum Talent Edam-Volendam Johan Molenaar	
Koepel Sociaal Domein Voorzitter Jan Tol	
Vitaal Waterland Dianne de Lange	
Stichting Sport-Koepel Edam Volendam Dennis Bus	
Team Sportservice Edam-Volendam Mark Hendriks	
St. Mauritius Volendam Voorzitter Lisa van Baarsen	
FC Volendam Zakelijk Directeur Frans ten Berge	
Gymnastiek en Turnvereniging de Beukers Waarnemend voorzitter Greta Blakborn	
Schaakclub Volendam Voorzitter Nico Koning	
BodyResults Eigenaar Michel Snoek	

<p>Dans & Training Leeflang Koning Eigenaar Inge Leeflang</p>	
<p>Sportcentrum B-Active Eigenaar Brian van der Leest</p>	
<p>Sportcentrum Atlas Eigenaar Yannick Lefebvre</p>	
<p>Voetbalschool 14 Mede-eigenaar Nick Tuijp</p>	